

Balázs Anti barátom nagy szerényen palástolni akarta az ön bolondériáját s azt fogta önrre, hogy „tulbuzgó”, de ön ezt nagy büszkén visszautasítja. No, akkor ön végtelenül bugyuta³ kérem.

De engedje meg, hogy nevéssünk is. Kikkében egy helyen így ír: „Emegemt és, (már t. i. László urat) mint Szarvas Gábort, (ordits kapu! kiált város!) nem elégtét ki“ stb. stb. (Isten s — kalapos inas! Szarvas Gábor és — László Dávid! Hallod-e Szarvas Gábor? Büszke lehetsz kollegádra (!), mert a te kollegád (!) büszke te read!) Önt sem „elégíti ki“ a mi Szarvas Gábort nem. Azt már hiszem. — Épen Szarvas Gábor is önt keresi társnak, a hivatalos lapban köröztesi is.

Azt is írja ön, hogy „kész becslétes katolikus hitétől megválni“. Azt nagyon jól teszi. Örvendünk rajta. Szívesen beleegyezünk lelkésze is tudom, sőt még az eszeres ur sem fog érte apellálni, ki hóbortosságaiért önt elkergette Legfennebb azt mondjuk rá: szegény tatár!

Jellemző az is, hol „kés“ alatt ezen megjegyzést teszi: „bár ne lettem volna somlyói diák soha!“ Ezt egy betűig helyben hagyom, sőt én is nagy sajnálatomattal kell hogy kifejezzem azért, hogy ön valaha somlyói tanuló volt; mert ha nem lesz az, legalább nem lett volna alkalma, hogy írni megtanuljon s most nem boldogtalankodnék olyan ügyek, körülmények körül, melyekhez nem ért s nem léhaskodnék a pennával, hanem tisztességes csépelne „az édes apám csürebén“. — Ez egyébiránt most is hivatászerűbb foglalkozás lenne önnek, mint az élehetetlen nyelvészkedés. Önt legalább nem csépelne tán őrés szalmát, hanem hullana vagy egy mag is utána.

Megnyugtató engem az az öntudat egyébiránt, hogy a mi válaszuknak mégis volt annyi eredménye, hogy azóta ön legalább egy néhány nyelvtudományi munkának címét kinézte a Stein János könyvtárgyjegyzékéből s most nagy tudós pófával * alatt idézgeti a címeket.

Egy nagy hibája azonban mégis maradt. Az, hogy maig sem akadt olyan munkának még a címére, melyből megtanulhatná, mi az a tájszólástudomány. — Ezt a „börébe járó“ dolgot most is nagy szerényen elfeledvén, egész lytánia-hosszu cikkén végig egyebet beszél, mint Bodóné, mikor a bor árát kéri — és nem azt, a mit bizonyítani kellene és volna, azt tudniük, hogy a „toportyán fereg“, „lóbadugó“, „tapsifüles“, „nyugodalomtöke“ csiki tájszók. „Toportyánfereg“ tudományal bősöködik, „tapsifüles“ bölcsességet affektál, „lóbadugó“ kuruzslást árul és „nyugodalomtöke“ „szörhíntő“, „zökkentőzik“. Idézi nagy pathosszal azon közönséges nyelvtudományi munkák címeit, mint nagy ritkaságokat, melyeknél a laikus nyelvbúvárnak is többet kell hogy ismerjen s melyeket én még azelőtt is ismertem, mielőtt ön az annyira lenézett somlyói gymnasiumban nyáfráskodott volna, hol egyik tanára ezen találó élces versecskét mondta volt önnek:

„Én vagyok az első legény a táncba!
S egy kalán vaj nem olvad el a számba.“

Végül álljon itt a fenhívatolt jegyzőkönyvi kivonatok egyike:

Jegyzőkönyvi kivonat⁷

a csikmezei tanító-testületnek 1878. év szeptember 25-én Csik-Szeredában Madár Mihály elnöklete alatt tartott közgyűléséből.

Jelen vannak stb.

7) Nagy Imre tantestületi főjegyző a következő kérdéseket terjeszti a tantestület elé: Igaz-e, vagy hallotta-e valaki, hogy Csikban valahol a medvét „toportyánferegnek“, a nyulat „tapsifülesnek“, a lovat „szörhíntőnek“, a hámot „lóbadugónak“, a nyeret „nyugodalomtökének“, a macskát „lesbetegnek“, a kutyt „éjjeli bátorának“ és a tancot „zökkentőnek“ nevezik vagy hívják?

A jelenlevők közül senki sem hallván a nép ajkáról amaz elnevezéseket Csiknak egyetlen szögletében is: egyhangu derűtség közt számba sem vehető, lenézendő, visszautasítandó és roszkaratu-nak jelentetik ki minden oly állítás, mely ezen szokat mint csiki tájszókat akarná feltüntetni.

Kelt mint fenn.

Kiadja F e l m e r i A l b e r t,
jegyző.

(Ezt követi a csikszéki általános kath. testület gyűléséből egy hason értelmű jegyzőkönyvi kivonat. Szerk.)

Ezek után tessék már beszélni tisztelt nyelvtudós ur a „szelkekkel és legyekkel“; bizonyítsa be azoknak, hogy magának igaz van. Én önt, ki a nyelvtudósokodás fedele alatt durván személyeskedni kezdett, megvetem és lenézem. Bármit tartson rólam ezentul, azzal nekem semmi közöm. — Sajnálom, hogy oly hangon kellett írnom, milyen hangon talán soha sem írtam, de jól tudja azt maga, hogy „a milyen a mosdó, olyan a kendő“. Én bebizonyítottam állításomat. Nekem önnel többé

semmi dolgom. Írjon a mit tetszik. Nincs vesztetgetni való időm, hogy az ön semmiskedéseire feleslegessek.

Csik-Szereda, 1878. október 9.

T. Nagy Imre,

Csikmezei földműves felső népiszkolájánál a magyarnyelv, földrajz, történelem és alkotmánytan tanítója.

Az ideai szüret Erdélyben.

A mennyire tudósításaink terjednek, mennyiségileg a várakozást felülhaladó; a mi a minőséget illeti: csak közepesnek mondható a termés.

Ritka szép szüreti napjaink voltak: csaknem nyárinak mondható enyhe, napfényes időjárás, olykor egy kis futó permetével; az éjjeliek nem nagyon hűvösek, többnyire borongós éggel. Az emberek alig emlékeznek ily tartós, szép észre. Mondhatni jóforma dér sem volt mostanáig.

Bizony a szőlőnek, sok későn kelt kukoricának, sarjunak, ásatlan répának, elkésett vetésnek és ugarlásnak, általában a gazda megtorlódtott teendőinek csak is ily időjárás mellett lehetett szerencsés betakarítását, keresztül vitélet végrehajtani.

A mi főként a szőlőt illeti: országos baj nálunk, hogy a nyárvégi tartós esőzés miatt a következő helyeken, aljban fekvő szőlők szemei kihasadottak és általános rothadást szenvedtek. Ilyenek a későbbi szép napok is: majd semmit sem segíthettek.

A hazai jobb fajok közül a somot, leánykát, járdoványt láttuk szépen fejlett és nem nagyon rothadt minőségben. A riesling igen szépen kített magáért, valamint az alexandriai muskotály is, — mondhatni kivétel nélkül, nagyon szépen készült. A ropogós muskotály (croquant) egész táblaszámra teljesen lerohadt.

A mustok minősége, a nálunk még mindig leginkább használt, de kevésbé megbízható Wagner-féle mustmért szerint az aljban 11—12 fok, a hegyek felső részében 13 fok körül állott. Rieslinget 15—16 fokot is mértünk, mindezen tetteleket a jobb helyeken: Torda vidékén, a Kükkülömentén, az erdélyi Hegyalján értve.

Legdrágább közönséges, vegyes mustot a Hegyalján, Igenben és Celnán szedték: 1 frtért, azt azon felül erdélyi 8 kupás kis vedrét. Az árak, innen a Marosvölgy felé közeledve, mind alább szállának: Bocasárdon 70 kr, Krakköben 60 kr, Csákrlyán 50 kr, sőt alább is. A Kükkülömentén 50—80 kron a must javát adják.

Egyébüti és gyengébbet 40 kron is eleget lehetett szedni, mert a hordóhány miatt sok helyt a közönséges termelők akármilyen odaadták terméseiket, csak vegye valaki.

KÖZGAZDASÁG.

A deési gazdasági kiállításról.

Az idegent, ki a közelebbi években ezt a várost nem látta, kellemesen lepi meg az a szembe-tűnő külső csinosodás, sok új építkezés, a mi kivált Deés főterén és ennek környékén történt.

Mintha (kicsinyben) III. Napoleon és jobb keze Hausmann, a szajnai prefekt, állnának az ügyek élén: ily messzelátó és nagyteretők tervekkel látjuk itt a vezető férfiakat foglalkozni. Kisajátításokat tesznek; új utcákat nyitnak, lerontják a szép reform. egyház körül emelt díszetlen, ronda fészkeket s a mi Kolozsvárnál talán sohasem sikerül: piaci nagy templomának kiszabadítása az árufészkek és emberi ketrecek zürzavarából — az Deesen 10—15 év alatt, emberi számítás szerint, biztosan meg fog történni.

Hibát követnénk el, ha meg nem említeném az Úvárnak Szamosra néző, sziklás tetején és lépcsős csak másfél évvel ezelőtt kezdett új sétányt. Ott, a hol régebben átláthatatlan szeméthalmok zárták el a vakmerő látogató utját: a hét vezér emlékére emelt 16-ik századi ó torony környéke csinos, kellemes és meglepő szép kilátással fogadja a vendéget.

és mindez eddigelő minden közrovatal és adósságcsinálás nélkül, csupán a város közmunka-erejének okos felhasználásával és a korcsmajovelemből, a birtokosságot illető osztalék egy részének ide áldozásával hajthatott végre.

Annál nagyobb érdem a fővezetőknek B. Bánffy Dezső főispán és Roth Pál polgármester urának, hogy nemcsak tervezni tudnak, hanem terveikkel a gyakorlati kivihetőség határai közt maradnak.

Engedje el nekem a t. olvasó, hogy a megérdemlett elismerés hangjai önkénytelenül tollam alá jöttek. Most már egyenesen tárgyamra térek:

— A városház telkének egyik oldalával szemben emelkedik a kiállítási épület, melynek máskor az a prózai rendeltetése van, hogy cizmákat árulnak benne. Ennek a csizmaáruló teremnek Erdélyben aligha találnók mását, 32 öl hosszú, 8 ölnyi széles s csak néhány a középben emelt kis oszlop mutatja, hogy nem valami cifra, világiás célokra rendelt vigadóba léptünk.

Nem céloz az egész tárlatról részletes leírást adni. Mellőzöm a terem közepére helyezett különböző gépeket; a zöltségek, főzelékek, különféle női munkák hosszú sorát. Nem szólók — bár hálá-

datos tárgy lenne! — a derék nőgyelet tagjainak fáradhatatlan buzgalmaról, kik árucárnokot rögtönözve, az egyes tagok által ajándékozott élelmi szereket szabott árért osztogatták a vendégeknek. Én szűkebb körben maradvam, csak a gyümölcskiállításra szoritkozom.

A teremnek egy egész szögletét egyedül gr. Teleki Miksáné kendő lónai birtokáról küldött, sokféle kerti termény s azok közt cseresznye ültetett nemes csemeték foglalták el. Kendő-Lónán a faterenyésztés rendkívüli terjedelemben üzetik. Az egyes birtokrészeket ákácfaakkal szegélyezik s egész hegyoldalokat, kopár pusztá helyeket ültettek be erdővel, gyümölcsfákkal: nemes példát mutatva, miként kell rövid idő alatt egész vidéket paradicsommá varázsolni! . . .

A terem oldalát körülfutó asztalokan tányérokra halmozva állott a gyümölcs; tulnyomólag alma.

Kiváló szép volt a kolozsvári kertészeti szakosztály küldeménye, melynek egyrészt Dicső-Szent-Mártonból az odaváló gaz. egylet küldötte át; ehhez járult még 10 faj szőlő és 20 fajalma, melyek főként a hazai almafajok igen sikerült gyűjteményét foglalták magokban.

Magánosok közül Fekete Pál szőlőszeti vándor tanár gyűjteménye volt legértékesebb, főként sokféle körtével, melyeket Szőkefalváról hozott.

A közel vidékiek közül felemlítjük még a következőket:

Vályi Elek Kentelkéről, mintegy 40 faj többnyire körvét küldött. Gr. Bethlen Béla, Árokljáról, az ottani százados fákkal bíró szép gyümölcsből, több jeles fajjal jelent meg: Bálványos-Váralja híres gyümölcsenyésztő vidékéről többen, köztük főként Hersényi László a vidéki s úgy látszik eredeti erdélyi fajalmak gyűjteményét mutatták be; (a sok kevésbé értékes közt: az ősi és téli óri almát.) Továbbá kitünők voltak: Betegh Kelemenné, Törpényi Lajos, gr. Kornizs Viktor és gr. Bethlen Károly gyűjteményei.

Általános az a sajnós észrevétel kell tennünk, hogy valamennyi vidéki gyűjteményben, kivétel nélkül nagy névzavar uralkodott. Az értékes fajok egy része, hamis nevek alatt, a természetére egyáltalán nem érdemes zúp, fejtér és bóralmák stb. közé elegyedve. Ezen országos bajon és betegségben épen az időnként rendezendő kiállítások fognak segíthetni legbiztosabban. Csupán itt ismerhetik meg a vidéki gyümölcskedvelők, — kik mindenütt számosan vannak, — a természetére érdemes jeles fajokat, saját szemléletből.

Ezen célból, a kolozsvári kertészeti szakosztály részéről Deesen megjelent Szabó Sámuel tanár kiválasztotta a kiállítás összes gyümölcsei közül az általános természetére ajánlható s eddigelő Erdélyben legtöbb helyt sikerült és kipróbált fajtákat: összesen 20 faj körtvét és 27 faj almát. Ezek a közönség okulására, egészen külön, egy hosszú asztalra helyeztetek el s nyomtatott nagy betűs cédulákkal jelöltettek, hogy a szemlélő, a valódi hibátlan nevekhez könnyen hozzájuthasson.

Okt. 15-én a bíráló bizottság tagjai és számos szakkedvelő, egy igen érdekes izelő estélyt tartottak, hol Szabó tanár röviden ismertette a kiválasztott gyümölcsöket, elmondván azok jellemző sajátságait és kitünő tulajdonságait; az értékek egyszerűsmin megjelöltettek. Idejegyezzük a főbbeket névszerint.

A l m á k : a honiak közül: Ponyik, Batul, Szászpar, Kék, (cigány, vagy hamvas muskotály) Bánfi Pál (legkésőbbi tavaszi); továbbá: Gravensteini (ősi), Muskotályi renet, Téli arany pármén, Kanadai szürke renet, Ananasz renet, Londoni peppin, Baumann renet, Schönbrunni renet, Kasseli nagy renet.

K ö r t é k : a honiak közül: Brassai Mari emléke (Brassai József állította elő magról, a Dielhez hasonló); továbbá: (Császárkörte nyári, Vilmos,) Bosc kobakja, Erdei vajonc, Ősi szürke eszper, Angoulémi hercegnő, Diel, I. Napoleon, Josephine des Malines, Hardenpont téli (Kronprinz Ferdinánd), Colmar Souverain (d' Argenson), Manna Colmar, Téli eszper, (brüsseli pergamen), Bolváji vajkörte.

Első jutalmat (1 aranyat) nyert gyümölcséért Fekete Pál, dicsőró oklevelet többen.

„E. G.“

LEGUJABB.

A berlini szerződést november 4-dikén az osztrák képviselőháznak is betérjesztették.

A porta ismét hajlandóknak mutatkozik monarchiákkal szerződést kötni B o s z n i a r a nézve.

Andrássy gróf megérkezve Budapestre, látogatásokat tett Gorovnál s másoknál. Tiszával hosszasan értekezett.

Philippovics lemondott. A költséges katonai táborok és hatóságok Boszniába fölsozlatatnak — s egyáltalán takarékosabb szervezés rendeztetik be. A főparancsnokság is fölsozlik. E fordulatok nevezetes eredményeket rejtenek magukban.

³ Csiki tájszó. Érti-e?

⁴ Csiki tájszólás.

⁵ Csiki tájszólás.

⁶ Csiki tájszó ez is.

⁷ A két jegyzőkönyvi kivonat eredetije a szerkesztőségnél megtekinthető.

⁸ Csiki nyelvjárás.

⁹ Csiki példabeszéd.